

~~Dawn is-Sinjuri ħadmu fil-Kumitat, izda ma laħqux raw il-frott tal-ħidma tagħhom billi Alla l-Imbierək għogbu jsejthom għall-premjū ta' deġem:—~~
~~W.R. Saċ. Carmelo Lia, Kappillan tar-Rabat, u Patrun tal-Kumitat; Nutar Francesco Catania, President Onorarju tal-Kumitat u President tal-Kummissjoni Propaganda; Rev. Kan. Koll. Antonio Ebejer, S.Th.D., Rev. Kan. Koll. Ang. Copperstone, H.C.F., Membri.~~

PAWLU U MALTA

Mill-Prof. Dun P.P. SAYDON

“X”hin konna meħlusin, għarafna li l-gżira kien jisimha Malta. In-nies ta’ hemm urewna tjubija li ma bħalha; għabruna u qabbdu nar minhabba x-xita li kienet laħqet u l-bard. Mela Pawlu ġema’ qabda ħatab u tefghu ġon-nar; ħarġet liġha minhabba s-šhana u qabdet ma’ idu. Malli raw in-nies tal-pajjiż il-bħima mdendla ma’ idu, bdew iġhidu wiehed lill-ieħor: Dar-raġel tassew li hu xi qattiel, għax, għalkemm heles mill-baħar, il-Ħaqq ma ħallihx iġhix. Imma Pawlu farfar il-bħima fin-nar u ma graṭlu ebda ħsara. Huma kienu jistennewh jarawh jintefah u jaqa’ mejjet minnufih. Wara li damu jistennew ħafna u raw li ma graṭu xejn barra mit-triq, biddlu fehmithom u bdew iġhidu li kien alla.

“Mela f’dawk l-inħawi kien hemm ir-raba’ tal-Ħakem tal-gżira, li kien jismu Publu. Laqagħna u żammna tlitt ijiem bil-qalb. Gara li missier Publu kien mix-ħut, marid bid-deni u sabb id-dem. Daħal Pawlu hdejh, talab, qieghed idejh fuqu u fejqu. Wara dan, il-morda kollha li kien hemm fil-gżira ġew għandu u kienu mfejġin. Huma wrewna ġieħ kbir u, x’hin konna sa nitilqu, tawna kull ma konna neħtieġu.” (Atti 28, 1-10).

Għalina l-Maltin din hi l-isbaħ paġna ta’ l-Iskrittura kollha u għandha tkun tant għażiża għalina li kull wiehed minna għandu jkun jaħfa bl-ament. Fi ftit kliem San Luqa jgħidilna l-istorja kollha ta’ Pawlu f’Malta: il-laqgħa li għamlulu l-Maltin u l-mirakli li għamel magħhom. U min jaf kemm hwejjeġ oħra kien iġhidilna S. Luqa kieku qagħad isemmilna haġa haġa kull ma għamel S. Pawl fostna matul dawk it-tliet xhur imbierka. Biex aktar nġożżu l-ftit li kiteb S. Luqa ħalli nifju ftit kliemu.

San Luqa jibda biex iġhidilna li malli l-baħrin u n-nies kollha tal-bastiment qabdu l-art għarfu li dik l-art kienet il-gżira ta’ Malta. Qabel fil-kap 27, 39 kien qal li meta lemhu l-art ma għarfux x’art kienet. Hemm min iġhid: Kif jista’ jkun li l-baħrin, li min jaf kemm kienu baħħru f’dawk l-ibħra ma għarfux il-gżira ta’ Malta? Jekk ma kinux jafu x’jisimha l-gżira qabel ma niżlu l-art, dan ifisser li l-gżira ma kinitx Malta, imma xi gżira oħra anqas magħrufa minnha. Le. Il-bastiment li fuqu kien Pawlu kien Grieg jew Lixandrin (27, 6) u l-baħrin kienu Griegi. It-triq tiegħu kienet mill-Lvant għal Sqallija, dritt bla ma jmiss ‘il Malta. Mhix haġa kbira li la l-kaptan u lanqas il-baħrin qatt ma għaddew Malta u qatt ma baħħru qrib Malta. Terga’, jekk il-kptan u l-baħrin kienu ġew Malta drabi oħra kienu jafu biss il-portijiet il-kbar ta’ Malta, mhux id-dahla tal-Mellieħa jew ta’ San Pawl il-Baħar. Mela ma għandniex għax nistagħġbu jekk hadd min-nies tal-bastiment ma għaraf l-art ta’ Malta qabel ma kienu fuqha u staqsew lin-nies tal-post.

Fit-tieni vers insibu kelma li ma tantx toġġobna. San Luqa l-Maltin isejthom “barbri” (barbari, barbarians, bil-Grieg barbaroi). Din il-kelma ġġibilna quddiem għajnejna nies slavaġ, iġhixu bħal bhejjem, u nħossu wegħha ta’ qalb meta naħsbu li l-Maltin kienu nies ta’ din il-qatgħa, nies kiefra, horox, qalbhom ħażina. Izda fl-istess vers S. Luqa jfaħħar il-Maltin għat-tjubija ta’ qalbhom u aktar ‘il quddiem iġhidilna li l-Maltin kienu nies ta’ sentimenti reliġjużi għolġa. Kif jista’ jkun li S. Luqa, bniedem ta’ l-iskola, jikteb li l-Maltin kienu slavaġ u fl-istess ħin

ITS THE BEST VALUE
FOR MONEY TO-DAY
BECAUSE
ITS BETTER BUILT
TO LAST LONGER

ITS THE SUPREME
HILLMAN MINX

AVAILABLE AS SALOON — ESTATE CAR
AND CONVERTIBLE IN A WIDE RANGE
OF DISTINCTIVE COLOURS.

LET US ARRANGE A DEMONSTRATION NOW

Dial 21205 — Call or Write to

INDUSTRIAL MOTOR CO.

National Road BLATA L-BAJDA

A PRODUCT of ROOTES MOTORS

kienu nies tajba u reliġjużi? Għalhekk naraw x'ried ifisser biha l-kelma 'barbri'. Il-kelma 'barbri' bil-Grieg u bil-Latin tfisser "wiehed li jtkellem ilsien li ma jftiehemx." Hekk S. Pawl fl-ewwel ittra lill-Korinti 14, 11, iġid: "Jekk jien ma nafx x'ifisser il-hoss (tal-kliem), inkun barbri għal min jtkellem, u min jtkellem ikun barbri għalija." Jiġifieri jekk tnejn jtkellmu kull wiehed l-ilsien tiegħu u ma jftiehmux, ikunu t-tnejn barbrin. U l-poeta Latin Ovidju fl-eżilju tiegħu iġid:

IR-RELIKWJA INSINJI TA' L-ID TA' SAN PAWL LI TINSAB MEQJUMA FIS-SANTWARJU NAZZJONALI TAL-GROTTA
Din l-Id tad-deheb finissimu, kienet giet irregalata lill-Grotta mid-Duka Ferdinando ta' Mantova, fis-sena 1620.

"Jien hawn barbri, ma jifhimni hadd." Mela l-Maltin kienu barbrin għax ma kinux jifhmu l-ilsien ta' San Pawl jew għax kienu jithaddtu bi lsien li ma kienx jiftiehem minn San Pawl, jiġifieri l-Maltin dak iż-żmien ma kienux jtkellmu bil-Grieg, ma kinux Griegi. Dan hu li tfisser il-kelma 'barbri', u għalhekk fit-traduzzjoni Maltija

LOUIS BARTOLI & SONS

CANDLE MANUFACTURERS

RABAT - MALTA.

GHAL EKONOMIJA, PULITIZZA

U INDAFA

U INDAFA UZAW DEJJEM

IX-XAMA TA' L-ANGLU

DOLCERIJA

TA'

LEWIS SAMMUT

(TA' FENKA - Hdejn l-iskola)

Il-Hanut tax-Xoghol

EMILY u MARY

ta' Triq John Borg - Birkirkara

Fergha tagghom ukoll

44, Triq San Pawl - ir-Rabat

Tel. Rabat 337

Narfu lil Klienti illi d-Ditta taghna
kienet giet trasferita minn 51, Pjazza
Sant Elena, Birkirkara. Ghaldaq-
hekk aħna m'ghandniew x'naqsmu
ma Ditti oħra.

POINT DE VUE HOTEL

3/7, THE SAQAJJA, RABAT

(PROP: JOS. CAMILLERI)

MAGNIFICENT VIEW

HOT & COLD

RUNNING WATER

MODERATE TERMS

Telephone No. Rabat 117.

flok 'barbrin' għidt "in-nies ta' hemm" (vers 2) u fil-vers 4 "in-nies tal-pajjiż" li huma n-natives, l-indigeni.

Il-Maltin kif raw in-nies tal-bastiment imxarrbin għasra telgħin mill-baħar hennew għalihom. Riedu jsahnuhom. Niftakru li kien fi hrug ix-xahar ta' Novembru, u l-bard kien beda gmielu. Għalhekk għabru ftit hatab, li kien xi friegħi niexfa, u qabbdu huġġieġa. Pawlu medd idejha ukoll jiġbor il-hatab u kif tefgħu jew qieghdu gon-nar, tohrogħ lifgħa u taqbad ma' idu. Beżgħu l-Maltin malli raw dan, għax kienu jafu li l-lifgħa kienet velenuża, u għalhekk hasbu li Pawlu kellu jmut avvelenat mill-gidma jew tingiża tal-lifgħa. U hawn tinqala' diffikultà oħra. Malta ma hawnx sriep velenużi. Mela l-post fejn wasal S. Pawl ma kienx Malta imma x'imkien ieħor. Le. Jekk il-lum Malta ma hawnx sriep velenużi, dan ma jfissirx li qatt ma kien hawn. Seta' kien hawn u nqerdu. Fi żmien San Pawl Malta ftit kienet ingħammra. Ftit djar u hafna siġar u raba' mhux maħdum fejn l-annimali kellhom wiśa' kemm iridu fejn jiġru u jimirħu bla ma jfixkilhom hadd. Maż-żmien beda jiżdied il-bini u r-raba' jinħadem aktar. Mhix haġa kbira li xi annimali, fosthom is-sriep velenużi, inqerdu għal kollox. Għalhekk jekk il-lum ma hawnx sriep velenużi, ma nistgħux ngħidu bil-fors li qatt ma kien hawn.

Il-Maltin, malli raw il-lifgħa mdendla ma' id Pawlu, mhux biss hasbu li kellu jmut imma gie f'moħħhom ħsieb reliġjuż għoli. Hadd ma jista' jahrab il-gustizzja ta' Alla. Pawlu kien priġunier sejjer biex ikun ikkundannat Ruma. Dan kien jidher u kienu jafuh. Kien xi qattiel li kien haqqu kastig. Helisha mill-baħar, imma issa sa jithallas mil-lifgħa. Ighid San Gwann Griżostmu: "Il-Maltin kienu jemmu li Alla jinsab kullimkien u li hadd ma jista' jahrab għal dejjem il-kastig tiegħu." Kliem li juri s-sentiment reliġjuż tal-Maltin.

Imma S. Pawl ma mietx bil-gidma, ma graļu xejn. Kif jista' jkun? Mela Pawlu ma kienx bniedem bħalhom. U jekk ma kienx bniedem, kien alla. Hekk hasbu u hekk qalu. Setgħu qalu li kien saħħar, imma f'Pawlu ma rawx ħlif xi haġa aqwa minn bniedem bħalhom. U dan kien veru, għax jekk ma kienx alla, kellu setgħa kbira minn Alla li biha kien jista' jmewwet il-qawwa tal-velenu tas-sriep (Mark 16, 18). U hekk naraw li l-iżball tagħhom stess kien iressaqhom lejn il-verità.

F'dawk l-inhawwi, ighid San Luqa, jiġifieri bejn il-Mellieħa u San Pawl il-Baħar jew Selmun, kien hemm ir-raba' tal-Hakem tal-gżira. Skond ma jahsbu, Publju kellu d-dar tiegħu fuq l-gholja tal-Wardija fejn il-lum hemm il-Knisja ta' San Pawl Milqgħi. Il-kelma 'Hakem' bil-Grieg hi *Protos* li tfisser 'l-ewwel' u hi titolu li nsibuh fuq muniti u f'iskrizzjonijiet ta' dak iż-żmien. Mela Publju kien l-ewwel u l-aqwa wieħed fil-gżira jew, kif ngħidulu l-lum Gvernatur. Ghalkemm nahsbu li kellu dar kbira, ma nafx kif seta' jżomm mitejn u sitta u sebgħin raġel għandu. Jista' jkun li qassamhom fi djar oħra tiegħu fil-qrib. Missier Publju kien marid bid-dissenterija. Mhix haġa kbira, ighid Sir Temi Zammit, meta nahsbu li f'dawk l-inhawwi kien hemm hafna ilma qieghed. Ix-xjuħ forsi għadhom jiftakru l-Pwales mgħawwem kollu go l-ilma. Pawlu malajr fejjaq lil missier Publju bis-setgħa li ta Alla lilu u lil-Appostli kollha (Mark 16, 18). L-aħbar tal-fejqa ta' missier il-Gvernatur malajr xterdet mal-gżira kollha u kemm kien hemm morda ġarrewhom kollha għand Pawlu li fejjaqhom kollha.

San Pawl u shabu damu tliet xhur Malta, jiġifieri x-xitwa kollha. X'għamel matul dan iż-żmien ma nafux għax San Luqa ma jgħidilna xejn. Imma nistgħu nisthajlu lil San Pawl imdawwar bil-Maltin fil-Grotta, fejn skond it-tradizzjoni għammar San Pawl jew x'imkien ieħor li jesa' hafna nies ifissrilhom it-tagħlim nisrani, jurihom li m'hemmx ħlif Alla wieħed li halaq kollox, li halaq lilu u lilhom u kull ma hawn fid-dinja; li dan Alla baġhat l-Iben tiegħu magħmul bniedem fid-dinja biex jifdina mid-dnub u jehodna l-ġenna miegħu; li biex isalvaw jeħtieġ jem-

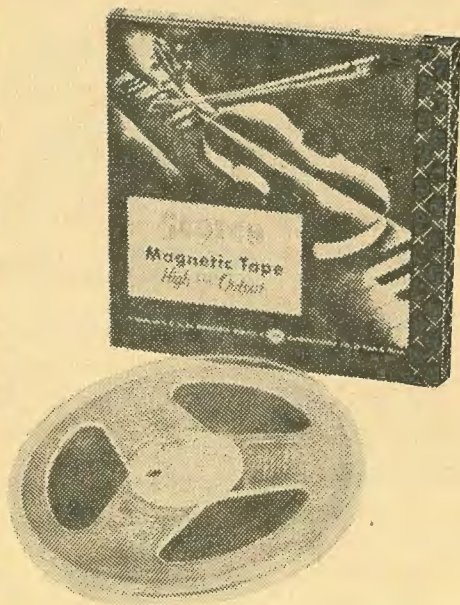
When it is a case of Stationery,
Printing or

Writing Instruments

THERE IS ONLY
THE A.B.C.

of SOUTH STREET and OLD BAKERY STREET,
VALLETTA

FOR QUICK AND EFFICIENCY SERVICE.

The Scotch '3 M'
magnetic TAPES
are the best known in
the world.

*Suitable for any
tape recorder.*

NANI

(Sole Distributor)

8 South Street, VALLETTA — 81, Tower Road, SLIEMA.

mnu f'Alla Wiehed u f'Gesù Kristu u jghixu kif irid Hu. Nisthajlu naraw il-Maltin jisimghuh b'sikta u attenzjoni kbira u joqogħdu għal kull ma jghidilhom. Nisthajlu naraw ukoll lil San Pawl iġhammed il-Maltin li emmnu u magħhom fuq mejda wahda jbierek u jiekol il-Hobż Ewkaristiku. Dan kollu nistghu bir-raġun nisthajluh, għalkemm San Luqa ma jghidilna xejn. Haġa wahda nistghu nġhidu fi żgur: Il-Maltin habbewh lil San Pawl u San Pawl habbhom bħalma habb insara oħra. L-insara ta' Ruma, li ma kienx jafhom, Pawlu jifrah bihom (Rum. 16, 19). Il-Korintin huma "Wlied maħbubin" (1 Kor. 4, 14; 10, 14). Lit-Tessalonkin jiktilhom: "Aħna konna kollna hlewwa magħkom; bħalma mreddegħha tħaddan 'l uliedha, hekk għożżejn timerhanin li nagħtukom mhux biss l-Evangelju ta' Alla, imma lilna nfusna, għax sirtu għeżiż għalina (1 Tess. 2, 8) u jżid: "Aħna konna għal kull wiehed minnkom bħal missier ma' wliedu" (2, 11). U kliem bħal dan, li juri mhabba l-aktar kbira ta' missier lejn uliedu, jikteb S. Pawl lill-insara kollha. U jista' jkun li lill-Maltin ma kienx ikellimhom b'dik l-istess qalb li biha kien ikellem insara oħra? Kemm il-Maltin habbew lil San Pawl iġhidilna San Luqa bil-kliem: "Huma wrewna għieh kbir" li jfissru li l-Maltin mhux biss irrispettaw lil San Pawl u lil dawki li kienu jgħinuh fit-tagħlim imma wkoll kienu jgħinuhom bil-ikel u hwejjeg oħra tal-bżonn.

Meta wasal iż-żmien li San Pawl kellu jitlaq minn Malta biex jibqa' sejjer Ruma, il-Maltin kollha ġew ix-xatt jew wassluh sax-xatt biex jagħtuh l-aħħar tisluma u jieħdu minn għandu l-aħħar barka ta' Missier. Mhux dan biss. Biex jibqgħu jurih sa l-aħħar kemm kienu obbligati lejha talli għamel magħhom ġiebulhom ikel u hwejjeg oħra kemm kellhom bżonn matul il-vjaġġ sa Ruma.

Din hija l-istorja kif iġhidilna San Luqa. X'nitgħallmu minnha? L-ewwel u l-aqwa haġa hija l-laqqha li għamlu l-Maltin lil San Pawl u lil shabu. Mhux biss għabruhom u saħħnuhom u tawhom l-ikel, imma qagħdu wkoll għat-tagħlim ta' San Pawl. It-tagħlim ta' Pawlu għalihom kien iċ-ċaħda ta' kull ma kienu jemmu u l-bidla tal-ħajja li kienu għexu qabel ma' ħajja għdida, il-bidla tal-ħajja pagana mal-ħajja nisranija. Il-Maltin kellhom jitolqu dik il-ħajja materjali li biha kienu mdorrijin u jibdew iġixxu haġa li kienet mibnija fuq il-wegħda ta' ħajja oħra aħjar. Jekk aħna stess insara xi drabi nsibuha tqila l-ligi tagħna nisranija, kemm aktar tqila kellhom isibuha missirijietna ta' żmien San Pawl? U ma dankollu huma laqgħuha u zammewha. Ma nkunux aħna anqas minnhom.

~~IL-VJAĠĠ TA' MISSIERNA SAN PAWL~~ ~~MINN CESAREA GĦAL RUMA~~

~~Minn Fr. GUIDO SCHEMBRI, S.Th.Doct., S.Script.Lic. (Vat.),
& Lect. Glia. (Jerus.).~~

~~Pawlu għadda x-xitwa tas-sena 58 jizra' u jsaħħah il-kelma ta' Gesù f'Korintu u fl-ewwel jiem ta' Marzu ta' l-istess sena telaq lejn is-Sirja biex jasal Gerasalemm għal Għid il-Hamsin. Sa minn qabel ma beda l-vjaġġ sar jaf li l-Lhud riedu jeqirduh darba għal dejjem. L-għan tagħhom kien li joqtluh fuq ix-xini waqt li qed ibaħħar lejn is-Sirja. Għalhekk Pawlu biddel il-ħsieb tiegħu u mexxa kemm seta' fuq l-art. F'Filippo għadda l-festi tal-Għid il-Kbir u wara t-tmint ijiem tal-btala telaq ma' Luqa lejn Troade u minn hemm għal Mileto fejn sellem lill-kbarat tal-Knisja ta' Efesu.~~

~~Wara xi tliet ijiem f'Mileto, Pawlu baħħar lejn is-Sirja. Issa beda jhoss bħal~~